

INSANLIDIN REFAHI

Exported from Holy-Writings.com on 2026-07-05 — 1 clipping

Dünya barisi ideali, bundan on yıl önce hayal bile edilemeyen bir ölçüde sekillenmekte ve önem kazanmaktadır. Uzun bir süredir asilamaz görünen engeller insanligin önündeki yolda yıkılmışlardır; görünüşte çözülemez olan anlaşılmazlıklar, mesveret ve çözüm süreçlerine teslim olmaya başlamıştır; askeri saldırganlığı uluslararası birleşik hareketle karşılamak için bir istek oluşmaktadır. Bütün bunların etkisi, dünyamızın geleceği ile ilgili olarak neredeyse söndürülmüş olan bir umudun, insan kitlelerinin ve birçok dünya liderinin içinde bir ölçüde uyandırılması olmuştur.

Baskısı, son on yılların hayal kırıklıkları ile doğru orantılı olarak artan yogan zihinsel ve ruhani güçler tüm dünyada bir ifade yolu aramaktadırlar. Dünya insanların, artık hiçbir ülkenin dışında kalamadığı anlaşmazlıklara, acılara ve yıkıntılara bir son verme özlemi içinde olduklarının işaretleri her yerde artmaktadır. Artmakta olan bu değişim dürtülerinden yararlanılması ve yüzyıllık bir rüya olan evrensel barışın gerçekleşmesinin önünü tıkayan diğer engellerin üstesinden gelinmesi için yönlendirilmelidir. Böyle bir iş için gerekli olan irade gücü sadece, toplumu etkileyen sayısız hastalıklara karşı harekete geçme çağrısıyla oluşturulamaz. Bu çağrının, kelimenin tam anlamıyla insanın refahi görüşüyle, yani, şimdi erişilebilecek olan ruhani ve maddi mutluluk olasılıklarının bilinciyle canlandırılması gerekmektedir. Bundan yararlananlar, ayırım yapılmaksızın ve insanlığın işlerinin yeniden düzenlenmesinin temel hedefleriyle ilgisi olmayan koşullar konulmaksızın, bütün dünya insanları olmalıdır.

Tarih esas olarak şimdiye kadar kabileler, kültürler, sınıflar ve ulusların deneyimlerine tanık olmuştur. Dünyanın bu yüzyılda fiziksel olarak birleşmesi ve üzerinde yaşayan herkesin birbirine bağımlı olduğunun kabul edilmesiyle birlikte, artık insanlığın tek bir halk olarak tarihi başlamaktadır. İnsan karakterinin uzun ve yavaş bir şekilde uygarlaşması, sunduğu maddi avantajlar açısından inisiyatifli ve kabul etmek gerekir ki, adaletsiz ve düzensiz bir gelişme göstermiştir. Buna rağmen, geçmiş çağlar boyunca gelişen bütün genetik ve kültürel çeşitliliğin zenginliğiyle donanmış olan dünya sakinleri, şimdi bilinçli ve sistemli bir şekilde geleceklerini tasarlama sorumluluğunu üstlenmek üzere ortak miraslarını kullanmaya davet edilmektedirler.

Uygarlığın gelişimindeki bir sonraki aşamanın vizyonunun, sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik yaklaşımların şimdi temelini oluşturan tutum ve varsayımların derinlemesine gözden geçirilmeden şekillendirilebileceğini düşünmek gerçekçi olmayacaktır. Böyle bir yeniden değerlendirilmenin, politika, kaynakların kullanımı, planlama süreçleri, uygulama yöntemleri ve organizasyon gibi pratik konuları içermesi gerekeceği çok açıktır. Ancak, bu işlem devam ettikçe izlenecek uzun vadeli hedefler, gerekli olan toplumsal yapılar, sosyal adalet ilkelerinin kalkınma açısından sonuçları ve sürekli

degisimin gereklestirilmesinde bilginin dogasi ve rolü gibi temel konular kısa sürede ortaya çıkacaktır. Gerçekten de, böyle bir yeniden inceleme, insan dogasinin anlasilmasi konusunda genis bir fikir birligi arayisina girmek zorunda kalacaktır.

Kavramsal veya pratik olsun, tüm bu konulara açilan iki tartisma yolu vardir ve evrensel bir kalkinma stratejisi konusunu önümüzdeki sayfalarda iste bu iki yol boyunca arastirmak istiyoruz. Bunlardan birincisi, kalkinma sürecinin dogasi ve amaci konusundaki yaygin inançlar; ikincisi ise bu süreçte çeşitli basrol oyuncularina verilen rollerdir.

Mevcut kalkinma planlarinin birçoğunu yönlendiren varsayimlar esasen maddecidir. Yani kalkinmanın amaci, maddi refaha ulasilmasinda dünyanın bazı bölgelerinde deneme-yanilma yoluyla bulunan yöntemlerin bütün toplumlara basarili bir şekilde uygulanmasi olarak tanimlanmaktadır. Gerçekten de, kalkinma tartismasinda, kültürel ve politik sistemlerdeki farklıliklari bagdastiran ve çevrenin bozulmasiyla ortaya çıkan büyük tehlikelere yanit veren degisiklikler olmaktadır. Ancak, bütün bunların temelini olusturan maddeci varsayimlara karsi ikilmamaktadır.

Yirminci yüzyil biterken, maddeci yasam kavraminin yarattigi sosyal ve ekonomik kalkinma yaklasiminin, insanligin gereksinimlerini karsilayabilecegi inancini sürdürmek artık mümkün degildir. Bu yaklasimin yaratacagi degisimler konusundaki iyimser tahminler, dünya sakinlerinin küçük ve giderek de yok olan bir azinliginin yasam standartlarini dünya nüfusunun büyük bir çoğunlugunun yasadigi yoksulluktan ayiran ve sürekli büyüyen uçurumun içinde kaybolmustur.

Beklenmeyen bu ekonomik kriz ve bu krizin neden oldugu sosyal çöküntü, insanin dogasi konusunda önemli bir kavram yanlisligini yansitmaktadır. Çünkü, mevcut düzenin uyarilarinin insanlarda yarattigi karsilik sadece yetersiz olmakla kalmayip, dünya olaylarinin karsisinda neredeyse konuyla ilgisizdir. Toplumun kalkinmasinin, sadece maddi kosullarin iyilesmesinin ötesinde bir amaç edinmedikçe, bu hedeflere bile ulasamayacagini görmekteyiz. Bu amaç, yasamin ve motivasyonun, sürekli olarak degisen bir ekonomik tablodan ve insan toplumlarinin 'kalkinmis' ve 'kalkinmakta olan' diyerek yapay bir biçimde zorla bölünmesinden daha üstün olan ruhani boyutlarinda aranmalidir.

Kalkinmanın amaci yeniden tanimlandiginda, basrol oyuncularinin bu süreçte oynayacaklari uygun rollere iliskin varsayimlari gözden geçirmek gerekecektir. Hangi düzeyde olursa olsun, hükümetin önemli rolü herhangi bir açıklama gerektirmemektedir. Ancak, gelecek kusaklar esitlikçi felsefeye ve buna iliskin demokratik ilkelere övgüler sunan bir çağda, kalkinma planlarinin insan kitlelerini esas olarak yardım ve eğitimden yararlananlar olarak görmesini çok güç anlayacaklardır. Katilim bir ilke olarak kabul edilmesine ragmen, dünya nüfusunun çoğunlugu sadece ikinci derecede önemli konularda karar verme yetkisine sahiptir ve bu kararlar da, bu çoğunlugun ulasamadigi kurumlar tarafından konulan ve genellikle de gerçeğe bakis

biçimleriyle uyusmayan birtakim hedeflerle belirlenen bir dizi seçenikle sınırlıdır.

Bu yaklaşım, açıkça olmasa da, kurumlaşmış din tarafından da desteklenmektedir. Pedersahi geleneklerin yükü altında ezilen yaygın dini düşünce, insan doğasının ruhani boyutlarında ifade bulan bir inancı, maddi koşulların asılmasında insanlığın ortak yeteneğine güvenme duygusuna dönüştürme yeteneğinden yoksun gözükmektedir.

Bu tür bir tutum, zamanımızın belki de en önemli sosyal olgusunun değerini gözden kaçırmaktadır. Eger dünya hükümetlerinin Birleşmiş Milletler sistemi ortamında yeni bir küresel düzen kurmaya çalıştıkları doğruysa, dünya insanların aynı vizyonun heyecanını duydukları da aynı ölçüde doğrudur. İnsanların bu olguya verdikleri karşılık, toplumsal değişim için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda hareket ve kuruluşların aniden olgunlaşma dönemine girmesi şeklinde olmuştur. İnsan hakları, kadınların gelişimi, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın toplumsal gereksinimleri, önyargıların yenilmesi, çocukların ahlak eğitimi, okur-yazarlık, temel sağlık hizmetleri ve yasamsal bir dizi kaygıların herbiri, dünyanın her köşesinde giderek artan sayıda insanın desteklediği kuruluşların acil desteğini talep etmektedir.

Dünya insanların çağın acil gereksinimlerine verdikleri bu karşılık, Hz. Bahauallah tarafından bir yüzyıldan fazla bir süre önce yükseltelen şu çağrının yankisidir: "İçinde yaşadığınız çağın ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenin ve düşüncelerinizi onun icap ve gerekleri üzerinde yoğunlaştırın." Çok sayıda siradan insanların geçirmekte olduğu ve uygarlık tarihinin perspektifinden bakıldığında son derece ani olan bir değişim, dünyamızın geleceğinin planlanmasında insanlığa verilen role ilişkin temel sorular uyandırmaktadır.

I

Dünya nüfusunu, ortak kaderi konusunda sorumluluk üstlenmeye çekebilecek bir stratejinin temeli insanlığın birliği bilinci olmalıdır. Gündelik konuşmalarda aldatici bir şekilde basit gözükse de, insanlığın tek bir halktan oluştuğu kavramı, günümüz toplumunun kurumlarının çoğunun işlevlerini yerine getirme yöntemlerine meydan okumaktadır. Sivil hükümetin muhalefet kavramına dayalı yapısı, birçok medeni yasayı şekillendiren taraf tutma ilkesi, sınıflar ve diğer sosyal gruplar arasındaki mücadelenin yükseltilmesi, ya da modern yaşamın geneline egemen olan rekabet ruhu şeklinde olsun, çekişme, insan ilişkilerinde en önemli etken olarak kabul edilmektedir. Bu kavram, yaşamın geçen iki asır süresince giderek güçlenen maddeci yorumunun toplumsal örgütlenme içindeki bir başka ifadesidir.

Hız. Bahauallah yüz küsur yıl önce Kraliçe Victoria'ya hitaben yazdığı bir mektupta, evrensel bir toplumun oluşturulması için inandırıcı bir vaatte

bulunan bir modele dikkat çeken bir benzetmeden yararlanarak, dünyayı insan vücudu ile karşılaştırmıştır. Gerçekten de, varlık aleminde bakabileceğimiz başka bir makul model yoktur. İnsan toplumu, sadece birbirinden farklı hücreler kitlesinden değil, herbiri zeka ve irade sahibi olan bireylerin meydana getirdiği topluluklardan oluşmaktadır; buna rağmen, insanın biyolojik doğasını niteleyen işleyiş biçimleri varoluşun temel ilkelerini göstermektedir. Bunların içinde en önemlisi çeşitlilik içinde birliktir. Basta çelişkili gözükse de, insan vücudunu oluşturan unsurların herbirinin içinde mevcut olan seçkin özelliklerin tam olarak gerçekleşmesine izin veren olgu, insan vücudunu oluşturan düzenin bütünlüğü ve karmaşıklığı ve vücudun hücrelerinin bu düzenle mükemmel bir şekilde bütünleşmesidir. Hiçbir hücre, vücudun işleyişine katkıda bulunurken veya bütünü sağlığından kendi payına düşeni alırken vücuttan ayrı yaşamaz. Böylece ulaşılan fiziksel sağlık, insan bilincinin ifade edilmesini mümkün kılarak amacına ulaşır; yani biyolojik gelişmenin amacı, vücudun ve onun parçalarının sadece var olmasından daha önemlidir.

Bireyin yasama için doğru olan şeylerle insan toplumu için doğru olanlar arasında benzerlikler vardır. İnsan türü, evrim sürecinin ulaştığı en son aşama olan organik bir bütündür. İnsan bilincinin, bireylerin akıllarının ve dürtülerinin sonsuz çeşitliliği aracılığıyla işlemesi, onun temel birliğini hiçbir şekilde zedelemeyebilir. Gerçekten de, birliği homojenlikten veya tekdüzelikten ayıran şey, doğasındaki çeşitliliktir. Hz. Bahau'llah insanların bugün ortak bir şekilde resit olma deneyimini yaşadıklarını söylemektedir ve çeşitlilik içinde birlik ilkesi, insan irkinin şimdi görülmekte olan bu uygunluğu sayesinde tam olarak ifade edilecektir. Sosyal kurumlaşma süreci, aile yaşamının sağlamlaşmasının ilk zamanlarından beri, birbiri ardına klan ve kabile gibi basit yapılardan ve değişik biçimlerdeki şehir toplumlarından, son olarak ulus-devletlerin ortaya çıkmasına girmiş ve herbir aşama insanın kapasitesinin kullanılmasında yeni fırsatlar zenginliği getirmiştir.

İnsan irkinin ilerlemesinin, bireyselliğin harcanması pahasına gerçekleşmediği açıktır. Sosyal düzenleme geliştikçe, her insanın içinde gizli olan kapasitelerin ifadesinin kapsamı da aynı şekilde genişlemiştir. Bireyle toplum arasındaki ilişki karşılıklı olduğu için, su anda gerekli olan değişim insan bilincinde ve sosyal kurumların yapısında aynı zamanda oluşmalıdır. Küresel bir kalkınma stratejisi, iki yönlü bu değişim süreci tarafından sunulan fırsatlar içinde amacına ulaşacaktır. Tarihin bu kritik aşamasında bu amaç, evrensel uygarlığın zamanla şekillenmesi için sağlam temellerin atılması olmalıdır.

Küresel uygarlığın temellerinin atılması, özellik ve yetki açısından evrensel olan yasaların ve kurumların yaratılmasını gerektirmektedir. Bu çaba ancak, karar verme sorumluluğunu ellerinde bulunduranlar insanlığın birliği kavramını içtenlikle kabul ettiği ve bu konudaki ilkeler eğitim sistemleri ve toplu iletişim araçları kanalıyla yayıldığı zaman başlayabilir. Bu esik asıldığında, dünya insanların ortak hedefler oluşturma ve kendilerini bunların başarılmasına adanmış bir süreç başlatılmış

olacaktır. Ancak böylesine esasli bir yönlendirme, insanlari yüzyillardir devam eden etnik ve dinsel çatismaların kötülüklerinden de koruyabilir. Dünya sakinleri, ancak simdi dogmakta olan tek bir halktan olustuklari bilinciyle, geçmiste sosyal düzene egemen olan çatisma modellerine sirt çevirip, isbirliği ve uzlasma yollarini öğrenmeye baslayabilirler. Hz. Bahauallah söyle yazmaktadır: "Insanligin mutlulugu, barisi ve güvenligine, insanlik aleminin birliği saglam bir biçimde kurulmadıkça ve kurulana kadar ulasilamayacaktır."

II

Adalet, simdi dogmakta olan insanligin birliği bilincini, küresel toplum yasaminin gerekli yapılarının güvenle kurulmasını mümkün kılacak ortak bir iradeye dönüştürebilecek olan tek güçtür. Dünya insanlarının giderek her türlü bilgiye ve çeşitli düşüncelere ulasabildiklerine tanik olan bir çağ, adaletin, basarili bir sosyal düzeni yöneten ilke oldugu iddiasıyla karsilasacaktır. Dünyanın kalkinmasına yönelik öneriler, adaletin gerektirdigi ölçütlerin tarafsiz isigina giderek daha büyük bir sıklıkla tutulacaktır.

Bireysel düzeyde adalet, insan ruhunun, her insanin dogruyu yanlistan ayirmasını saglayan yetenegidir. Hz. Bahauallah adaletin, Allah'in gözünde "herseyden çok sevilen" oldugunu teyit etmektedir, çünkü adalet, her bireyin baskalarının gözleri yerine kendi gözleriyle görmesine, komsusunun veya ait oldugu grubun bilgisi yerine kendi bilgisiyle bilmesine izin vermektedir. Adalet kisinin yargilarında tarafsiz davranmasını, diger insanlara olan davranislarında esit olmasını gerektirir ve bu nedenle de, yasamin günlük olaylarının degismeyen ve hatta kisiden bazi seyler bekleyen bir yoldasidir.

Topluluk düzeyinde ise, adil olma kaygisi ortak karar alirken vazgeçilmez bir pusuladir, çünkü düşünce ve eylemde birliğe ulasılmasını mümkün kılan tek araçtır. Geçmiş çağlarda adalet adi altında gizlenen cezalandirici ruhu tesvik etmenin aksine, adalet insanin gelismesinin basarılmasında bireyin ve toplumun çıkarlarının ayrılmaz bir biçimde birbirine bagli oldugu bilincinin pratik ifadesidir. Adalet insan iliskilerinde yol gösterici bir kaygi oldugu ölçüde, degisik seçeneklerin sogukkanlilikle incelenmesine ve uygun yolların seçilmesine izin veren bir mesveret ortamini tesvik edecektir. Bu tür bir ortamda hileye ve taraf tutmaya yönelik her zaman var olan egilimlerin karar verme sürecini saptırma olasılığı çok küçük olacaktır.

Adalet kavramının sosyal ve ekonomik kalkinma için anlami çok derindir. Adalet kaygisi, gelismenin tanımlanması isini, insanligin genelinin refahini ve hatta bütün dünyayı, teknolojik atilimların ayrıcalikli bir azinliga sunacağı avantajlar adina feda edilmesi egilimlerinden korur. Tasarım ve

planlama asamasında, sinirli kaynakların bir toplumun zaruri sosyal ve ekonomik öncelikleriyle ilgisi olmayan projelerde kullanılmasını önler. Herseyin ötesinde, sadece insanlığın ihtiyaçlarını karşıladığı görülen ve amacında adil ve eşitlikçi olan kalkınma programları, bu programların uygulanmasını sağlayacak insan kitlelerinin bağlılığını kazanmayı umut edebilir. Toplumun her üyesi ve aslında toplum içindeki her grup, herkese eşit olarak uygulanan ölçütlerle korunduğundan ve aynı çıkarlara sahip olduğundan emin olduğu takdirde, dürüstlük, çalışma isteği ve işbirliği ruhu gibi gerekli insani özellikler, muazzam boyutlu ortak hedeflerin gerçekleştirilmesine başarıyla dönüştürülebilir.

Bu nedenle, sosyal ve ekonomik kalkınma stratejisi üzerinde yapılan tartışmaların özünde insan hakları konusu yatmaktadır. Böyle bir stratejinin şekillendirilmesi, insan haklarının geliştirilmesi kavramının, uzun bir süreden beri tartışıldığı yapay ayrılıkların pençesinden kurtarılmasını gerektirmektedir. Her bireyin kendi kişisel gelişimine yardımcı olan düşünce ve hareket özgürlüğüne sahip olması kaygısı, günümüz yaşamının birçok alanını ciddi bir biçimde yozlaştıran bireysellik inancına bağlılığı haklı gösteremez. Öte yandan, toplumun bir bütün olarak refaha ulaştırılması kaygısı da, devletin insanlığın refahının kaynağı olarak ilahlaştırılmasını gerektirmez. Tam aksine, içinde bulunduğumuz yüzyılın tarihi bu tür ideolojilerin ve bunların neden oldukları taraflı faaliyetlerin, hizmet etmeyi amaçladıkları çıkarların bosta gelen düşmanları olduğunu büyük bir açıklıkla göstermiştir. İnsan hakları konusunda duyulan kaygının bütün yönleri, ancak insanlığın organik birliği bilincinin sağladığı bir mesveret çerçevesi içinde yasal ve yaratıcı bir şekilde ifade edilebilir.

Bugün, bu çerçeveyi yaratma ve insan haklarının iyileştirilmesini, onu istismar edeceklerden kurtarma görevini üstlenecek olan kurum, iki yıkıcı dünya savaşının trajedilerinden ve dünya çapındaki ekonomik çöküntünün deneyimlerinden doğmuş olan uluslararası kurumlar sistemidir. "İnsan hakları" teriminin, Birleşmiş Milletler Barışın 1945 yılında ilan edilmesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin de üç yıl sonra kabul edilmesinden sonra genel olarak kullanılmaya başlamış olması çok önemlidir. Bu tarihi belgelerde, dünya barışının kurulmasıyla bağlantılı olduğu kabul edilen sosyal adalete gösterilen saygı resmen kabul edilmekteydi. Bildirge'nin Genel Assamble'de tek bir aleyhte oy almadan kabul edilmesi, bu belgeye sonraki yıllarda giderek artan bir yetkiyi başlangıçta vermiştir.

İnsan doğasını belirleyen özelliklerinden birisi olan bilinçle en yakından ilişkili olan etkinlik, bireyin geçeceği kendisi için araştırmasıdır.

Varolusun amacını araştırma ve insan doğasının bunu mümkün kılan yeteneklerini geliştirme özgürlüğünün korunması gereklidir. İnsanlar bilme özgürlüğüne sahip olmalıdır. Bu özgürlüğün sık sık suistimal edilmesi ve bu yanlış kullanımların çağımız toplumunun nitelikleri tarafından tesvik edilmesi, bu dürtünün haklılığını hiçbir şekilde azaltmaz.

Evrensel Bildirge ve ilgili Anlaşmalarda kutsallaştırılan birçok hakkın ilan edilmesi için ahlaki bir zorunluluk oluşturan da, insan bilincinin iste bu

seçkin dürtüsüdür. Evrensel eğitim, hareket özgürlüğü, bilgiye ulaşma ve politik yaşama katılma fırsatı, bu dürtünün işleyişinin uluslararası toplum tarafından açıkça garanti edilmesi gereken yönleridir. Aynı şey, dini özgürlük de dahil olmak üzere, düşünce ve inanç özgürlüğü, değişik fikirlere sahip olma ve bu düşünceleri uygun bir biçimde ifade etme hakkı için de geçerlidir.

İnsanlık toplumu tek ve bölünmez olduğu için, insan irkinin her üyesi bütünü bir emaneti olarak dünyaya gelmektedir. Bu eminlik, Birleşmiş Milletler'in çeşitli kurumlarının da tanımlanmaya çalıştığı, esas olarak ekonomik ve sosyal diğer hakların çoğunun ahlaki temelini oluşturmaktadır. Böyle bir eminlik, ailenin ve evin güvenliğini, mülkiyet ve özel yaşam haklarının tümünü kapsamaktadır. Topluma düşen zorunluluklar ise, toplumun bireylerinin istihdam, ruhsal ve fiziksel sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik, adil ücretler, dinlenme ve eğlenme ve bir dizi diğer makul beklentilerinin karşılanmasını içermektedir.

Ortak eminlik ilkesi, her bireyin kimliği için gerekli olan kültürel koşulların, ulusal ve uluslararası yasalarla korunmasını bekleme hakkını da yaratmaktadır. Gen havuzunun insanlığın ve çevresinin biyolojik yaşamında oynadığı rol gibi, binlerce yıl sonunda ulaşılanengin kültürel çeşitlilik zenginliği de, ortak bir biçimde resit olmakta olan insan irkinin sosyal ve ekonomik gelişimi açısından çok önemlidir. Kültürel çeşitlilik, küresel bir uygarlıkta meyvesini verecek olan bir mirastır. Bir yandan, kültürlerin ifade edilmesinin, halen hüküm sürmekte olan materyalist güçler tarafından bğulmaktan korunması gerekmektedir. Öte yandan, kültürler, partizan politik amaçlar için yönlendirilmeksizin, uygarlığın sürekli değişen modelleri içinde birbirleriyle etkileşebilmelidirler.

Hız. Bahauallah şöyle söylemektedir: "İnsanlığın isigi Adalet'tir. Onu baskı ve zulümün karşıt rüzgarlarıyla söndürmeyin. Adaletin amacı, insanlar arasında birliğin görünmesidir. Onun derin önemi dünyadaki tüm kitaplara şigmazken, ilahi hikmet okyanusu bu yüce kelimenin içinde dalgalandı."

III

Uluslar toplumu tarafından şimdi düzenlenme sürecinde olan insan hakları ölçütünün yaygınlaştırılması ve her yerde geçerli uluslararası normlar olarak yerleşmesi için, insan ilişkilerinin temelde yeniden tanımlanması gereklidir. İnsanlar arasında, insanlarla doğa, bireyle toplum ve toplumun üyeleriyle kurumları arasındaki ilişkilerde neyin doğal ve uygun olduğu konusundaki mevcut kavramlar, gelişiminin ilk ve daha az olgun olduğu aşamalarında insan irkinin ulaştığı anlayış düzeylerini yansıtmaktadır. Eğer insanlık gerçekten de resit oluyorsa, eğer dünyanın tüm sakinleri tek bir halk oluşturuyorsa, eğer adalet sosyal düzenlemenin amir ilkesi olacaksa,

ortaya çıkmakta olan bu gerçeklerin bilinmemesinden doğan mevcut kavramlar da yeniden gözden geçirilmelidir.

Bu yöndeki hareket henüz başlamıştır. Bu hareket yayıldıkça, ailenin doğası ve her üyesinin hak ve sorumlulukları konusunda yeni bir anlayış oluşacaktır. Toplumun her düzeyindeki kadınların rolünü tümüyle değiştirecektir. İnsanların, yaptıkları işle olan ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi ve ekonomik faaliyetlerin yaşamlarındaki yeri konusundaki anlayışları üzerindeki etkisi hızla yayılacaktır. İnsanların işlerinin yönetiminde ve bu yönetimi gerçekleştirmek üzere oluşturulan kurumlarda geniş kapsamlı değişiklikler meydana getirecektir. Onun etkisiyle toplumun sayıları hızla artan hükümet dışı kurumlarının işi giderek daha rasyonel olacaktır. Hem çevreyi, hem de tüm insanların gelişim ihtiyaçlarını koruyacak bağlayıcı bir yasanın çıkarılmasını temin edecektir. Sonunda, bu hareketin Birleşmiş Milletler sisteminde neden olacağı yeniden yapılanma veya değişim bizi, hiç kuşku yok ki, kendine ait yasama, adalet ve yürütme kurumlarıyla bir dünya ulusları federasyonunun kurulmasına götürecektir.

İnsan ilişkileri sistemine yeni bir kavram kazandırılması işinin özünde, Hz. Bahau'llah'ın mesveret olarak tanımladığı süreç vardır. Hz. Bahau'llah, "Her şeyde mesveret gereklidir" diye öğütlemektedir. "Anlayış yeteneğinin olgunluğu mesveret sayesinde açığa çıkar."

Bu sürecin gerektirdiği gerçeği arama ölçütü, insan işlerinin günümüzdeki tartışmalarını nitelendirme eğilimi gösteren pazarlık ve uzlaşma modellerinden çok üstündür. Günümüz toplumunun yaygın bir özelliği olan protesto kültürüyle bu başarılamaz ve gerçekten de, başarılması büyük ölçüde tehlikeye girer. Ortak hareketin uzun bir zamandan beri bilinen özellikleri olan tartışma, propaganda, muhalefet yöntemleri, partizanlığın tüm mekanizması bunun amacına, yani belirli bir durumun gerçeği hakkında bir görüş birliğine varılmasına ve her bir anda mümkün olan hareket seçeneklerinin en akılcısının seçilmesine temelde zararlıdır.

Hz. Bahau'llah'ın istediği, kendi çıkarlarına ve hedeflerine sahip bir toplumun üyeleri olarak işlev yapmak amacıyla, her katılımcının kendi görüşlerini asmaya çalışmasıyla oluşan bir mesveret sürecidir. İçtenlik ve nezaket özelliklerini taşıyan böyle bir atmosferde görüşler, tartışma sırasında bunları ortaya atanlara değil, gruba aittir ve ulaşılmaya çalışılan hedefe en iyi hizmet etmek üzere benimsenir, bir kenara atılır veya değiştirilirler. Mesveret, tartışmaya başlandığında bireysel görüşler ne olursa olsun, alınan kararların tüm katılımcılar tarafından desteklendiği ölçüde başarılı olur. Bu gibi koşullarda, deneyimler herhangi bir eksiklik veya kusur ortaya çıkarırsa, daha önce alınan bir karar kolaylıkla yeniden gözden geçirilebilir.

Bu açıdan bakıldığında mesveret, adaletin insan işlerindeki gözle görülür ifadesidir. Ortak çabaların başarısı açısından öyle önemlidir ki, sosyal ve ekonomik kalkınma için uygulanabilir bir stratejinin temel özelliği olmalıdır. Gerçekten de, böyle bir stratejinin başarısı insanların bağlılık

ve çabalarına baglidir. İnsanların bu katılımı ise, ancak mesveretin her projeyi biçimlendiren ilke olması halinde etkili olur. Hz. Bahauullah şöyle öğütüyor: "Hiçbir insan, adaletinin dışında hiçbir şeyle gerçek makamına ulaşamaz. Birlik olmadan hiçbir güç varolmaz. Mesveret olmadan hiçbir mutluluk ve refaha ulaşamaz."

IV

Küresel bir toplumun kalkınmasında ortaya çıkan işler, insan irkinin şimdiye kadar ulaşabildiğinin çok üzerinde kapasite düzeyleri gerektirmektedir. Bu düzeylere ulaşılması ise, bireylerin ve toplumsal kurumların bilgiye ulaşımının büyük ölçüde yaygınlaştırılmasını zorunlu kılacaktır. Evrensel eğitim, bu kapasite oluşturma sürecinin ayrılmaz bir unsuru olacaktır. Ancak, bu çaba sadece insanlığın işleri, toplumun her kesiminden bireylere ve gruplara bilgiyi edinme ve bunu insanlığın işlerinin şekillendirilmesi için uygulama olanagi vermek üzere düzenlendiği takdirde basariya ulaşacaktır.

Yazılı tarih boyunca insan bilinci, kapasitelerini bir gelişim süreci içinde ifade edebilmesini sağlayan iki temel bilgi sistemine dayalı olmuştur: bilim ve din. Bu iki kurum aracılığıyla insan irkinin deneyimleri düzenlenmiş, çevresi yorumlanmış, içinde saklı olan güçleri keşfedilmiş ve ahlaki ve entellektüel yasami disiplin altına alınmıştır. Bilim ve din uygarlığın gerçek ataları olarak çalışmışlardır. Dahası, zaman geçtikçe bu ikili yapının etkisinin, her biri kendi alanı içinde kalmak şartıyla, din ve bilimin birbirleriyle uyum içinde çalışabildikleri dönemlerde çok daha büyük olduğu şimdi daha iyi görülmektedir.

Günümüzde bilime neredeyse evrensel bir saygi duyulduğu için, bu kurumun güvenilirliği konusunda bir açıklama gerekmemektedir. Sosyal ve ekonomik kalkınma stratejisi açısından sorun, bilimsel ve teknolojik etkinliklerin nasıl düzenleneceğidir. Eger yapılacak iş, az sayıda ülkede yaşayan seçkinler sınıfının korunması olarak görülürse, bu tür bir düzenlemenin dünyanın zenginleriyle yoksulları arasında yaratmış olduğu muazzam uçurumun, yukarıda söz edildiği gibi, dünya ekonomisi için felaket niteliğinde sonuçlarla daha da büyümeye devam edeceği açıktır. Gerçekten de, insanlığın çoğunluğu başka bir yerde üretilen bilimin ve teknolojinin ürünlerini kullananlar olarak görülmeye devam edilirse, görünüşte onların ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanan programların "kalkınma" olarak adlandırılmaları uygun olmayacaktır.

Bu nedenle, en büyük güçlük bilimsel ve teknolojik etkinliklerin yaygınlaşmasıdır. Son derece güçlü olan sosyal ve ekonomik değişim araçları, toplumun avantajlı kesimlerinin mirası olmamalı ve tüm insanların bu tür etkinliklere kapasiteleri oranında katılmalarına izin verecek şekilde düzenlenmelidir. Zorunlu eğitimin, bundan yararlanabilecek herkese sunulmasını

mümkün kilacak programların yaratılmasının yanısıra, bu tür bir yeniden düzenleme, dünyanın çeşitli yerlerinde uygulanabilir öğrenme merkezlerinin, yani dünya insanların bilginin üretilmesine ve kullanılmasına katkıda bulunma yeteneklerini geliştirecek kurumların oluşturulmasını gerektirecektir. Kalkınma stratejisi, bireysel kapasitelerdeki büyük farklılıkları göz önünde bulundururken, bütün dünya sakinlerinin en doğal ortak hakları olan bilim ve teknoloji süreçlerine esit olarak katılmalarını mümkün kılma görevini ana hedef olarak kabul etmelidir. Statükoyu koruma konusundaki bilinen tezler, iletişim teknolojisindeki giderek hızlanan devrimin bilgiyi ve eğitimi, dünyanın her yerindeki ve her kültürden büyük insan kitlelerinin ayagina kadar getirmesiyle güçlerini her geçen gün yitirmektedir.

İnsanlığın dinsel yaşamındaki güçlükler, farklı özellikte olsalar da, aynı ölçüde ürkütücüdür. Dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu için, insan doğasının ruhani bir boyutu bulunduğu, hatta temel kimliğinin ruhani olduğu, kanıt gerektirmeyen bir gerçektir. Bu, uygarlığa ait en eski kayıtlarda izine rastlanılabilen ve insanlığın geçmişindeki bütün büyük dini geleneklerin herbiri tarafından binlerce yıl boyunca geliştirilen gerçeğin bir algılanmasıdır. Bunun hukuk, güzel sanatlar ve insan ilişkilerinin uygarlaşması konularındaki kalıcı başarıları tarihe zenginlik ve anlam kazandırmaktadır. Bu olgunun esinlemeleri dünya üzerindeki çoğu insanın günlük yaşamını su veya bu şekilde etkilemektedir ve dünyadaki olayların bugün dramatik bir biçimde de gösterdiği gibi, uyandırdığı özelemler son derece güçlüdür ve dindirilememektedir.

Bu nedenle, insanın gelişimini sağlayacak her türlü çabanın, böylesine evrensel ve son derece yaratıcı olan kapasiteleri uyandırması gerektiği açıktır. Öyleyse insanlığın önündeki ruhani konular, neden kalkınma konusundaki konuşmaların özünü oluşturmamıştır? Uluslararası kalkınma gündeminin önceliklerinin çoğu, hatta kalkınmanın temelini oluşturan varsayımlarının çoğu neden bugüne kadar dünya nüfusunun sadece küçük bir azınlığının benimsediği materyalist dünya görüşleri tarafından belirlenmiştir? Katilimcilerinin kültürel deneyimlerinin geçerliliğini inkar eden bir evrensel katilim ilkesine duyulan ve açıkça itiraf edilen bir bağlılığa ne kadar önem verilebilir?

Ruhani ve ahlaki konuların, tarihsel açıdan objektif kanıtlardan etkilenmeyen ve birbirleriyle çekisen teolojik doktrinlerle ilişkili olması nedeniyle, uluslararası toplumun kalkınma kaygılarının çerçevesinin dışında kaldığı iddia edilebilir. Bunlara önemli bir rol vermekle, toplumsal çatışmayı besleyen ve insanın gelişimini engelleyen dogmatik etkilere yol açılacağı söylenebilir. Bu tür bir iddia hiç şüphesiz bir ölçüye kadar doğrudur. Dünyanın çeşitli teolojik sistemlerini temsil edenler, birçok ilerici düşünürün gözünde inancın saygınlığını kaybetmiş olmasının yanısıra, insanlığın ruhani anlam üzerindeki bugün de devam eden tartışmalarında yaratılan yasaklar ve çarpıklıkların da ağır sorumluluğunu tasımaktadırlar. Ancak, çözümün, ruhani gerçeğin araştırılmasının engellenmesinde ve insanın motivasyonunun en derin köklerinin gözardı edilmesinde yattığı

sonucunun çıkarılması apaçık bir kuruntudur. Bu durumun tek sonucu da, böyle bir sansürün yakın geçmişte ulaştığı düzeye paralel olarak, insanlığın geleceğinin sekillendirilmesi isinin, hakikatin ahlakla ilgisi olmadığını ve gerçeklerin değerlerden bağımsız olduğunu iddia eden yeni bir bagnazlığın eline teslim edilmesi olmuştur.

Dünyasal varoluş söz konusu olduğu sürece, dinin en büyük başarılarının çoğu ahlaki nitelikte olmuştur. Dinin öğretileri ve bu öğretilerle aydınlanan insan yaşamlarının örnekleri sayesinde, çağlar boyunca dünyanın her yerindeki insan kitleleri sevme yeteneğini geliştirmişlerdir. Dogalarının hayvani yanını disiplin altına almayı, ortak çıkar uğruna büyük özverilerde bulunmayı, bağışlayıcılığı, cömertliği ve güveni, serveti ve diğer kaynakları uygarlığın gelişimine yararlı olacak yollarda kullanmayı öğrenmişlerdir. Bu ahlaki ilerlemeleri büyük bir ölçekte toplumsal yaşam normlarına dönüştürmek amacıyla kurumsal sistemler tasarlanmıştır. Dogmaların yayılmasıyla ne kadar gizlenirse gizlensin ve mezhep çatışmaları tarafından ne kadar saptırılırsa saptırılsın, Hz.Krisna, Hz.Musa, Hz.Buda, Hz.Zerdüşt, Hz.İsa ve Hz.Muhammed gibi üstün şahsiyetler tarafından harekete geçirilen ruhani dürtüler, insan karakterinin uygarlaşmasında en başta gelen etken olmuştur.

O halde sorun insanlığın, bilgiye daha büyük oranda ulaşarak güçlenmesi olduğuna göre, bunu mümkün kılacak stratejinin, bilim ile din arasında sürekli ve giderek yoğunlaşan bir diyalogun etrafında oluşturulması gerekmektedir. Bilimsel başarıları temsil eden görüş ve becerilerin, insani ilgilendiren her etkinlik alanında ve her düzeyde uygun bir şekilde uygulanmasını temin etmek amacıyla ruhani bağlılığın ve ahlaki ilkenin gücüne güvenmesi gerektiği herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Örneğin, insanların gerçeği tahminden nasıl ayıracaklarını, hatta öznel görüşler ile nesnel gerçek arasındaki farkı nasıl görececeklerini öğrenmeleri gerekmektedir; ancak, bu şekilde donanmış bireylerin ve kurumların insanın gelişimine yapacakları katkının ölçüsü, gerçeğe olan bağlılıkları ve kendi çıkarlarının ve tutkularının tahriklerinden kendilerini kurtarmaları ile belirlenecektir. Bilimin bütün insanlarda geliştirmesi gereken bir başka özellik de, tarihi süreç de dahil olmak üzere, süreç açısından düşünmek olmalıdır; ancak, bu entellektüel ilerleme kalkınmaya katkıda bulunacaksa, bakış açisinin ırk, kültür, cinsiyet veya dini inanç konusundaki bagnazlıklardan arınmış olması gerekmektedir. Aynı şekilde, dünya sakinlerinin servet üretimine katılmalarını mümkün kılacak eğitim, bu tür dürtünün insanlığa hizmetin, hem bireysel yaşamın, hem de sosyal düzenin amacı olduğu konusundaki ruhani görüşle aydınlandığı ölçüde kalkınmanın amaçlarına hizmet edecektir.

V

İnsanlığın önündeki ekonomik sorunlar, insan kapasitesinin seviyesinin,

bilginin her düzeyde yaygınlaştırılması yoluyla yükseltilmesi açısından incelenmelidir. Geçtiğimiz onyılların deneyimlerinin de gösterdiği gibi, maddi yararlar ve çabalar kendi baslarına birer amaç olarak görülemez. Bunların değeri sadece insanlığın konut, gıda, sağlık hizmeti gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasından değil, insanın yeteneklerinin sınırlarının geliştirilmesinden de oluşmaktadır. Bu nedenle, ekonomik çabaların kalkınmada oynaması gereken en önemli rol, insanları ve kurumları kalkınmanın gerçek amacına ulaşmalarını mümkün kılacak araçlarla donatmasında yatmaktadır; bu amaç ise, insan bilincinde saklı olan sınırsız potansiyelleri geliştirebilecek yeni bir sosyal düzenin temellerinin atılmasıdır.

Ekonomik düşüncenin önündeki güçlük, kalkınmanın bu amacını ve buna ulaşılmasını sağlayacak yolların yaratılmasının teşvik edilmesinde kendi rolünü kesin olarak kabul etmesidir. Ancak bu şekilde, ekonomi ve onunla ilgili bilimler kendilerini, şimdi onları saptıran materyalist düşüncelerin anaforundan kurtarabilir ve potansiyellerini, insanın refahının kelimesinin tam anlamıyla gerçekleşmesi için yasamsal araçlar olarak kullanabilirler. Bilimsel çalışmalarla dinsel görüşler arasında yakın bir diyaloga duyulan ihtiyaç hiçbir yerde daha belirgin değildir.

Yoksulluk sorunu bu konuda iyi bir örnektir. Bu soruna yönelik öneriler, insan yaşamının bir özelliği olan bu ezeli durumu hafifletebilecek ve sonunda da kesin olarak yok edebilecek maddi kaynakların mevcut olduğu veya bilimsel ve teknolojik çabalarla yaratılabileceği varsayımına dayanmaktadır. Böyle bir rahatlamayı başarmamış olmasının esas nedeni, gerekli bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, insanlığın genelini gerçek ihtiyaçlarıyla yakından ilgili olmayan bir dizi önceliğe cevap vermeleridir. Eğer yoksulluğun yükü dünyanın üzerinden kesin olarak kaldırılacaksa, bu önceliklerin kökten bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekecektir. Bu tür bir başarı, uygun değerlerin bulunması için kararlı bir arayış gerektirir. Bu arayış, insanlığın ruhani ve bilimsel kaynaklarını da ciddi bir biçimde sinayacaktır. Din, kanaatkarlıkla pasifliği birbirinden ayıramayan ve yoksulluğun, dünyevi yaşamın ancak öbür dünyada kurtulunacak doğal bir özelliği olduğunu öğreten mezhep doktrinlerinin mahkumu olduğu sürece, bu ortak girişime katkıda bulunurken ciddi engellerle karşılaşacaktır. Dinsel ruh, insanlığa maddi refah getirme mücadelesine etkin bir biçimde katkıda bulunmak için, insanlığın işlerinde birlik ve adalet sağlamaya çalışan bir çağa uygun yeni ruhani kavramları ve ilkeleri, kendisinin de çıktığı ilham Kaynagında bulmak zorundadır.

İssizlik de benzer sorunlar yaratmaktadır. Çağdas düşünce biçimlerinin çoğunda iş kavramı genellikle, mevcut malların tüketilmesi için araçlar kazanmayı amaçlayan kârlü bir mesguliyet düzeyine indirgenmiştir. Sistem, malların üretiminin sürdürülmesi ve genişletilmesiyle ve böylece ücretli işsizliğin desteklenmesiyle sonuçlanan, kazanç ve tüketimden oluşan bir döngü şeklindedir. Bireysel olarak alındığında bütün bu etkinlikler toplumun refahi için gereklidir. Ancak, bir bütün olarak kavramın yetersizliği, sosyal yorumcuların her ülkedeki çalışanların büyük bir

kisminda sezdikleri kayitsizlik ve gittikçe büyüyen issizler ordusundaki moral bozuklugunda görülebilir.

Bu nedenle, dünyanın yeni bir "is ahlaki"na acil olarak ihtiyaç duyduğunun giderek daha yaygın bir şekilde kabul edilmekte olması sasirtici degildir. Burada da, bilimsel ve dini bilgi sistemlerinin yaratıcı etkilesimiyle ortaya çıkan görüşlerden baska hiçbir sey, aliskanliklarin ve tutumlarin temelden yeniden yönlendirilmesini saglayamaz. Beslenmek için doganın kolayca sunduklarına bagli olan hayvanlarin aksine, insanlar içlerindeki engin kapasiteleri, kendi ihtiyaçlarını ve baskalarının ihtiyaçlarını karsilamak üzere tasarlanmış olan verimli isler araciligıyla ifade etmek zorunlulugunu hissederler. Böyle davranarak da, çok mütevazi bir düzeyde de olsa, uygarligin gelism süreçlerine katkıda bulunurlar. Kendilerini diger insanlarla birlestirecek olan amaçları gerçekleştirirler. Hz. Bahauallah isin, bilinçli olarak insanliga hizmet ruhu içinde yapıldığı ölçüde bir ibadet şekli ve Allah'a tapmanın bir yolu oldugunu söylemektedir. Her birey kendisine bu açıdan bakma kapasitesine sahiptir ve uygulanan planların özelliği ve vaat ettikleri ödül ne olursa olsun, kalkınma stratejisi bireyin elinden alınamayan bu kapasiteden yardım istemelidir. Bundan daha dar bir bakış açisi, önümüzdeki ekonomik görevlerin gerektireceği büyüklükteki çaba ve bagliligi dünya insanlarından isteyemez.

Ekonomik düşüncenin önüne, çevre krizinin bir sonucu olarak aynı tür bir güçlük çıkmaktadır. Doganın, insanların her talebini yerine getirme kapasitesinin bir sınırı olmadığı inancına dayanan teorilerdeki yanlışlar şimdi açıkça ortaya çıkmıştır. İnsanların isteklerinin artmasına, elde edilmesine ve tatmin edilmesine sonsuz değer veren bir kültür, bu tür hedeflerin kendi başlarına bir politika oluşturma konusunda gerçekçi rehberler olmadığını kabul etmek zorunda kalmaktadır. Ekonomik sorunlara, temel güçlüklerin çoğunun kapsam açısından özel değil, küresel olduğu gerçegini karar verme yöntemleri açısından kabullenemeyen yaklaşımlar da yetersizdir.

Bu ahlaki krizin doganın ilahlastırılarak nasıl olsa asilabileceği konusundaki içten umut, krizin yarattığı ruhani ve entellektüel çaresizliğin bir kanıtıdır. Yaratık aleminin organik bir bütün olduğunun ve insanlığın bu bütünü koruma sorumlulugunu tasidiginin kabul edilmesi, memnuniyet verici olmakla beraber, insanların bilinçlerinde yeni bir değerler sistemini tek başına oluşturabilecek bir etki yaratmamaktadır. İnsan irkına tarihin zorladığı eminlik görevini üstlenme görevini verecek olan tek sey, anlayışta, kelimenin tam anlamıyla bilimsel ve ruhani bir hamle olacaktır.

Tüm insanların nisbeten yakın bir zaman öncesine kadar insan olmanın en gerekli özellikleri olarak kabul ettiği, örneğin, kanaat etme, ahlaki disiplini memnuniyetle karşılama ve göreve baglilik gibi yetenekleri er geç yeniden kazanması gerekecektir. Büyük dinlerin Kurucularının öğretileri bu özellikleri, bu öğretilere karşılık veren insan kitlelerine asılamayı tarih boyunca tekrar tekrar basarmıştır. Bu kişilik özellikleri bugün çok daha yasamsaldır. Ancak, artık bunların ifade edilisi insanlığın resit olusuna uygun bir biçim almalıdır. Burada yine dinin asması gereken engel, kendisini

geçmişin saplantılarından kurtarmaktır: kanaatkarlık kadercilik değildir; ahlakın, çoğu zaman ahlak adına konuşan ve yasami inkar eden sofulukla bir ilgisi yoktur ve çalışmaya içten bir bağlılık duymak, insana dürüstlük duygusu değil, kendine değer verme duygusu kazandırır.

Kadınların erkeklerle tam bir eşitliğe kavusmaktan ısrarla mahrum bırakılmasının etkisi, bilim ve dinin insanlığın ekonomik yaşamında asması gereken engelleri daha da büyütülmektedir. Cinsiyetlerin eşitliği ilkesi, her tarafsız gözlemci için, dünyanın ve insanların gelecekteki refahına ilişkin tüm gerçekçi görüşlerin temelidir. Bu ilke, insan doğasının insan irkinin çocukluk ve erginlik döneminin uzun çağları boyunca genellikle fark edilmeyen bir gerçeğini temsil etmektedir. Hz. Bahau'llah'ın kesin iddiası şöyledir: "Kadınlar ve erkekler Allah'ın nezdinde her zaman eşit olmuşlar ve eşit olacaklardır". Rasyonel ruhun cinsiyeti yoktur ve geçmişin yasami sürdürme koşulları ne tür sosyal eşitsizlikler gerektirmiş olursa olsun, insanlığın olgunluğuna eşitliğinde olduğu bir zamanda bunlar artık haklı görülemez. Yaşamın her alanında ve toplumun her düzeyinde erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitlik kurulması için gösterilecek bağlılık, küresel bir kalkınma stratejisi tasarlanması ve uygulanmasına yönelik çabaların başarısının temel unsuru olacaktır.

Gerçekten de, bu alandaki gelişme bir bakıma herhangi bir kalkınma programının başarısının ölçüsü olacaktır. Ekonomik etkinliğin uygarlığın ilerlemesindeki yasamsal rolü göz önüne alındığında, kalkınmanın gerçekleşme hızının gözle görünür kanıtı, kadının ekonomik çabasının tüm alanlarına hangi ölçüde girdiği olacaktır. Önemli olmakla beraber, sorun fırsatların eşit bir şekilde dağıtılmasının sağlanmasını asmaktadır. Sorun, ekonomik konuların, tartışmalarda simdiye kadar genellikle yer almayan insan deneyiminin ve görüşlerinin tam olarak katılımını davet edecek bir biçimde yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. İnsanların bağımsız bir şekilde sadece kendilerini ilgilendiren seçimler yaptıkları insani duygulardan etkilenmeyen pazarlardan oluşan klasik ekonomik modeller, birlik ve adalet idealleriyle hareket eden bir dünyanın ihtiyaçlarını karşılamayacaktır. Toplum, paylaşılan deneyimlerin yarattığı uyumlu bir anlayıştan, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinden ve ailenin ve toplumun rolünün sosyal refah açısından son derece önemli olduğunun kabul edilmesinden doğan görüşlerin şekillendirdiği yeni ekonomik modeller geliştirme sorunuyla giderek daha çok karşılaşacaktır. Özünde bencillik yerine büyük bir fedakarlık olan bu tür bir entelektüel atılım, insan irkinin ruhani ve bilimsel duyarlılığından büyük oranda yararlanmalıdır. Binlerce yılın deneyimleri de, kadınları ortak çabaya önemli katkılar yapmaya hazırlamıştır.

VI

Toplumun bu ölçüde değişmesini düşünmek, hem bunu başarmak için kullanılacak güç sorusunu ve hem de buna bağlı olarak, bu gücü kullanma

yetkisi konusunu ortaya çıkartacaktır. Dünyanın ve insanların hızlanan birleşmesinin diğer bütün sonuçlarında olduğu gibi, bu tanıdık terimlerin her ikisinin de acilen yeniden tanımlanması gerekmektedir.

Tarih boyunca güç, teolojik ve ideolojik akımların esinlediği güvencelerin aksine, genel olarak kişiler veya gruplar tarafından kullanılan avantaj olarak yorumlanmıştır. Gerçekten de güç, çoğu zaman baskalarına karşı kullanılan araçlar olarak ifade edilmiştir. Gücün bu şekilde yorumlanması, belirli çağlarda ve dünyanın bazı bölgelerinde üstünlük sağlayan sosyal, dini ve politik eğilimler ne olursa olsun, insan irkine geçen birkaç bin yıl boyunca nitelleyen ayırım ve çatışma kültürünün doğal bir özelliği haline gelmiştir. Genel olarak güç, bireylerin, hiziplerin, halkların, sınıfların ve ulusların bir özelliği olmuştur. Kadınlardan çok, özellikle erkeklerle özdeşleştirilen bir özellik haline gelmiştir. Gücün en basta gelen etkisi, ondan yararlananlara elde etme, üstün gelme, egemen olma, karşı koyma, kazanma yeteneğini vermek olmuştur.

Bunun sonucunda ortaya çıkan tarihi süreçler, hem insanın mutluluğundaki yıkıcı engellere, hem de uygarlıktaki olaganüstü ilerlemelere neden olmuştur. Yararları takdir etmek, aynı zamanda engelleri ve her ikisini yaratan davranış biçimlerinin açık sınırlarını da kabul etmektir. İnsanlığın bebekliği ve gençliğinin uzun çağları sırasında, gücün kullanılmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan alışkanlıklar ve tutumlar, etkilerinin sınırına ulaşmıştır. Bugün, acil sorunlarının birçoğunun küresel özellik taşıdığı bir çağda, gücün insan ailesinin çeşitli kesimleri için bir avantaj olduğu düşüncesinde ısrar etmek, teorik olarak son derece yanlıştır ve dünyanın sosyal ve ekonomik kalkınmasına herhangi bir pratik yararı da yoktur. Hala bu fikre bağlananlar ve geçmiş devirlerde bu tür bir bağlılıkta güven bulmuş olanlar, şimdi planlarının açıklanamaz hayal kırıklıkları ve engellere dolmuş olduğunu görmektedirler. Geleneksel ve rekabetçi ifadesiyle güç, insanlığın geleceğinin ihtiyaçları açısından, uzay uydularını dünyanın çevresindeki yörüngelere koyma işinde raylı lokomotif teknolojisi kadar yersizdir.

Bu benzetme, gerçekten de çok uygundur. İnsan irki, kendi olgunluğunun gereksinimleri tarafından, gücün geçmişten miras alınan anlam ve kullanımından kendisini kurtarmaya zorlanmaktadır. İnsanlığın bunu başarabileceği ise, geleneksel kavramların etkisinde olsa da, gücü daima kendi umutlarına uygun farklı biçimlerde algılayabildiği gerçeğiyle sergilenmiştir. Tarih, aralıklarla ve beceriksizce de olsa, bütün insanların çağlar boyunca kendi içlerindeki geniş yaratıcı kaynakları ortaya çıkarttiklarına dair birçok kanıt sunmaktadır. Bunun en belirgin örneği, belki de, insan irkinin felsefi, dini, sanatsal ve bilimsel deneyimlerindeki büyük gelişmelerin bazıları için bir değişim aracı olan gerçeğin gücü olmuştur. Kisilik gücü ve bireylerin veya insan toplumlarının yaşamlarındaki örneğin etkisi, insandaki engin karşılık gücünü harekete geçiren bir başka yoldur. Birliğe ulaşılmasıyla yaratılacak ve Hz. Bahauallah'ın sözleriyle "bütün Dünyayı aydınlatabilecek kudrette olan" gücün büyüklüğü ise

neredeysse hiç takdir edilmemistir.

Toplumun kurumlari, dünya insanlarinin bilinçlerinde gizli olan potansiyelleri ortaya çıkarmayı ve yönlendirmeyi, yetkinin kullanımının, hızla olgunlaşan bir insan irkinin gelişen çıkarlarıyla uyum içinde olan ilkelerle yönetildiği ölçüde basaracaklardır. Bu gibi ilkeler, yetki sahibi olanların, davranışlarını yönetmeye çalıştıkları kimselerin güvenini, saygısını ve içten desteğini kazanma; çıkarları, alınan kararlardan etkilenen herkesle açıkça ve mümkün olan en geniş biçimde mesveret etme; hizmet ettikleri toplumların gerçek ihtiyaçlarını ve arzularını gerçekçi bir biçimde belirleme; üyelerinin güçleri de dahil olmak üzere, toplumun kaynaklarının uygun bir biçimde kullanılması için, bilimsel ve ahlaki gelişmelerden yararlanma zorunluluğunu içermektedir. Etkin yetki kullanımının hiçbir ilkesi, bir toplumun üyeleri ve o toplumun idari kurumlarının üyeleri arasında birliğin yaratılması ve bunun korunmasına öncelik verilmesi kadar önemli değildir. Bununla çok yakından ilişkili olarak, her iste adaletin araştırılmasına gösterilen bağlılık konusuna daha önce değinilmisti.

Bu tür ilkelerin sadece, ruhta ve yöntemde esasen demokratik olan bir kültürün içinde isleyebileceği açıktır. Ancak, bunu söylemek, demokrasinin adını her yerde küstahça kullanan ve geçimiste insanın gelişimine bulunduğu etkileyici katkılara rağmen, bugün kendisini, kendi yarattığı kinizm, kayıtsızlık ve yozlaşmanın batagında bulan partizan ideolojileri desteklemek değildir. Toplum, kendisi adına ortak kararlar alacak olan kişileri seçerken, aday gösterme, aday olma, propaganda ve kandırma gibi oyunların sergilendiği politik tiyatroya ihtiyaç duymamakta ve bunlardan bir yarar da görmemektedir. İnsanlar giderek daha eğitilmiş oldukça ve kendilerine sunulan programların gerçek kalkınma çıkarlarına hizmet ettigine giderek artan bir ölçüde inandıkça, kararlar verecek olan kurumlarının seçimini gittikçe mükemmelleştirecek seçim yöntemlerini belirlemek de onların elinde olacaktır.

İnsanlığın birleşmesi hız kazandıkça, bu şekilde seçilen kişilerin de tüm çabalarına küresel bir açıdan bakmaları gerekecektir. Hz. Bahau'llah'ın görüşüne göre, sadece ulusal düzeyde değil, yerel düzeyde de, insanlığın işlerinin seçilmiş yöneticilerinin kendilerini tüm insanlığın refahından sorumlu görmeleri gerekmektedir.

VII

İnsanlığın resit oluşunu hızlandıracak küresel bir kalkınma stratejisinin yaratılması işi, toplumun tüm kurumlarının temelinde yeniden şekillendirilmesi güçlüğü tasir. Bu güçlüğü muhatabi olan basrol oyunculari, gezegenin tüm sakinleri, yani insanlığın tümü, her düzeydeki yönetim kurumlarının üyeleri, uluslararası koordinasyon kurumlarında hizmet eden

insanlar, bilim adamları ve toplumsal düşünürler, sanatsal yeteneklere sahip olan veya iletişim ortamına girebilen tüm insanlar ve hükümet dışı kurumların liderleridir. Onlardan beklenen karşılık, insanlığın birliğinin kayıtsız şartsız kabulüne, adaletin, toplumu düzenleyen bir ilke olarak tesis edilmesine olan bağlılığa ve insan irkinin bilimsel ve dini dehası arasındaki düzenli bir diyalogun insan kapasitesinin oluşturulmasına getirebileceği olasılıkların sonuna kadar kullanılması konusundaki kararlılığa dayanmalıdır. Bu girişim, sosyal ve ekonomik yaşamı şimdi yöneten kavram ve varsayımların çoğunun köklü bir biçimde yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Bu girişim, süreç ne kadar uzun olursa olsun, hangi engellerle karşılaşılırsa karşılaşılırsa, insanlığın işlerinin yönetiminin, onun gerçek ihtiyaçlarına hizmet edecek doğrultuda yürütülebileceği inancıyla da birleştirilmelidir.

Eğer gerçekten de insanlığın ortak çocukluk döneminin sonuna gelindiye ve yetiskinlik çağı başlamaktaysa, böyle bir beklenti yeni bir ütopyik seraptan çok daha fazla bir şey temsil etmektedir. Burada düşünülen boyutta bir çabanın umutsuz ve birbirine düşman insanlar ve uluslar tarafından oluşturulacağını tasavvur etmek, bugüne kadar edindiğimiz bilgilere ters düşmektedir. Sadece, Hz. Bahau'llah'ın iddia ettiği gibi, eğer sosyal evrim sürecinde, tüm varlık aleminin, gelişiminin yeni aşamalarına aniden atılmaya zorlandığı o kesin dönüm noktalarından birine gelindiye, böyle bir olasılık düşünülebilir. İnsan bilincinde böylesine büyük bir değişimin oluşmakta olduğu konusundaki derin bir inanç, bu makalede belirtilen görüşlere ilham kaynağı olmuştur. Kendi kalplerinde oluşan benzer ilhamları bu makalede gören tüm insanlara, Hz. Bahau'llah'ın, bu eseri görülmemiş günde Tanrı'nın insanlığa bu güçle aynı ölçüde ruhani kaynakları da vermiş olduğu konusundaki şu sözleri güven vermektedir:

Ey göğün ve yerin sakinleri! Daha önce hiç görülmemiş olan şey görüldü.

Bu Gün Tanrı'nın en güzel bağışlarının insanlar üzerine yağdırıldığı ve en büyük inayetinin tüm yaratıklara verildiği Gün'dür.

Şimdi insanlığın işlerini siddetle sarsan karışıklıkların eseri görülmemiştir ve çoğu sonuçları büyük ölçüde yıkıcıdır. Tüm tarih boyunca tasavvur edilemeyen tehlikeler, sakinlik içinde olan bir insanlığı dört bir yandan sarmıştır. Ancak, dünya liderlerinin bu noktada yapabilecekleri en büyük hata, krizin, yürümekte olan sürecin nihai sonucu üzerine kuskuyu saçmasına izin vermek olacaktır. Bir dünya göçüp gitmekte ve bir yenisi doğmaya çalışmaktadır. Yüzyıllar boyunca biriken alışkanlıklar, tutumlar ve kurumlar, insan gelişimi için gerekli olduğu kadar kaçınılmaz da olan sınavlardan geçirilmektedir. Dünya insanlarından beklenen, her şeyin Yaratıcısı'nın, insan irkinin bu ruhani baharında onlara verdiği muazzam güçlerle aynı ölçüde bir inanç ve kararlılıktır. Hz. Bahau'llah'ın çağrısı şöyledir:

Fikirde birleşin, düşüncede bir olun. Her sabah aksamından daha iyi ve her gün bir öncekinden daha zengin olsun. İnsanın meziyeti, zenginliğin ve servetin debdebesinde değil, hizmette ve fazilette yatmaktadır. Dikkat edin de,

sözleriniz bos kuruntulardan ve dünyevi arzularından arınmış ve amelleriniz kurnazlıktan ve süpheden temizlenmiş olsun. Değerli yaşamlarınızın servetini seytani ve çürümüş duyguların yolunda dağıtmayın, çabalarınızı kendi kişisel çıkarlarınızı tatmin etmeye harcamayın. Zengin günlerinizde cömert ve zarar anında sabırlı olun. Sikintileri başarı ve kederi sevinç izler. İster genç olun, ister yaşlı, ister yüksek olun, ister alçak, tembellikten ve avarelikten uzak durun ve insanlığın yararına olan şeye yapışın. İnsanlar arasında ayrılık tohumları ekmemeye veya saf ve aydınlık kalplere süphe dikenleri dikmemeye dikkat edin.

Yüzyıllık bir rüya olan evrensel barışın gerçekleşmesinin önünü tıkayan diğer engellerin üstesinden gelinmesi için gerekli olan irade gücü kelimenin tam anlamıyla insanın refahi görüşüyle, yani, şimdi erişilebilecek olan ruhani ve maddi mutluluk olasılıklarının bilinciyle canlandırılması gerekmektedir.

Uygarlığın gelişimindeki bir sonraki aşamanın vizyonunun, sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik yaklaşımların şimdi temelini oluşturan tutum ve varsayımların derinlemesine gözden geçirilmeden şekillendirilebileceğini düşünmek gerçekçi olmayacaktır.

Eğer dünya hükümetlerinin Birleşmiş Milletler sistemi ortamında yeni bir küresel düzen kurmaya çalıştıkları doğruysa, dünya insanların aynı vizyonun heyecanını duydukları da aynı ölçüde doğrudur.

Dünya nüfusunu, ortak kaderi konusunda sorumluluk üstlenmeye çekebilecek bir stratejinin temeli insanlığın birliği bilinci olmalıdır.

"İçinde yaşadığınız çağın ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenin ve düşüncelerinizi onun icap ve gerekleri üzerinde yoğunlaştırın."

- Hz. Bahau'llah

Bireyle toplum arasındaki ilişki karşılıklı olduğu için, şu anda gerekli olan değişim insan bilincinde ve sosyal kurumların yapısında aynı zamanda oluşmalıdır.

Adalet, şimdi dogmakta olan insanlığın birliği bilincini, küresel toplum yaşamının gerekli yapılarının güvenle kurulmasını mümkün kılacak ortak bir iradeye dönüştürebilecek olan tek güçtür.

"Insanlığın mutluluğu, barışı ve güvenliğine, insanlık aleminin birliği sağlam bir biçimde kurulmadıkça ve kurulana kadar ulaşamayacaktır."

- Hz. Bahauallah

Adalet insanın gelişiminin başarılmasında bireyin ve toplumun çıkarlarının ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olduğu bilincinin pratik ifadesidir.

Her bireyin kendi kişisel gelişimine yardımcı olan düşünce ve hareket özgürlüğüne sahip olması kaygısı, günümüz yaşamının birçok alanını ciddi bir biçimde yozlaştıran bireysellik inancına bağlılığı haklı gösteremez.

Insanlık toplumu tek ve bölünmez olduğu için, insan irkinin her üyesi bütünü bir emaneti olarak dünyaya gelmektedir. Bu eminlik, Birleşmiş Milletler'in çeşitli kurumlarının da tanımlanmaya çalıştığı, esas olarak ekonomik ve sosyal diğer hakların çoğunun ahlaki temelini oluşturmaktadır.

"Adaletin amacı, insanlar arasında birliğin görünmesidir."

- Hz. Bahauallah

Sonunda, bu hareketin Birleşmiş Milletler sisteminde neden olacağı yeniden yapılanma veya değişim bizi, hiç kuşku yok ki, kendine ait yasama, adalet ve yürütme kurumlarıyla bir dünya ulusları federasyonunun kurulmasına götürecektir.

"Her şeyde mesveret gereklidir. Anlayış yeteneğinin olgunluğu mesveret sayesinde açığa çıkar."

- Hz. Bahauallah

Küresel bir toplumun kalkınmasında ortaya çıkan işler, insan irkinin şimdiye kadar ulaşabildiğinin çok üzerinde kapasite düzeyleri gerektirmektedir.

Yazılı tarih boyunca insan bilinci, kapasitelerini bir gelişim süreci içinde ifade edebilmesini sağlayan iki temel bilgi sistemine dayalı olmuştur: bilim ve din. Bilim ve din uygarlığın gerçek ataları olarak çalışmışlardır.

Dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu için, insan doğasının ruhani bir boyutu bulunduğu, hatta temel kimliğinin ruhani olduğu, kanıt gerektirmeyen bir gerçektir.

Dünya sakinlerinin servet üretimine katılmalarını mümkün kılacak eğitim, bu tür bir dürtünün insanlığa hizmetin, hem bireysel yaşamın, hem de sosyal düzenin amacı olduğu konusundaki ruhani görüşle aydınlandığı ölçüde kalkınmanın amaçlarına hizmet edecektir.

Ekonomik çabaların kalkınmada oynaması gereken en önemli rol, insanları ve kurumları kalkınmanın gerçek amacına ulaşmalarını mümkün kılacak araçlarla donatmasında yatmaktadır; bu amaç ise, insan bilincinde saklı olan sınırsız potansiyelleri geliştirebilecek yeni bir sosyal düzenin temellerinin atılmasıdır.

Dünyanın yeni bir "isahlaki"na acil olarak ihtiyaç duyduğunun giderek daha yaygın bir şekilde kabul edilmektedir. Hz. Bahau'llah'ın, bilinçli olarak insanlığa hizmet ruhu içinde yapıldığı ölçüde bir ibadet şekli ve Allah'a tapmanın bir yolu olduğunu söylemektedir.

Ekonomik sorunlara, temel güçlüklerin çoğunun kapsam açısından özel değil, küresel olduğu gerçeğini karar verme yöntemleri açısından kabullenemeyen yaklaşımlar da yetersizdir.

"Kadınlar ve erkekler Allah'ın nezdinde her zaman eşit olmuşlar ve eşit olacaklardır".

- Hz. Bahau'llah

Yaşamın her alanında ve toplumun her düzeyinde erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitlik kurulması için gösterilecek bağlılık, küresel bir kalkınma stratejisi tasarlanması ve uygulanmasına yönelik çabaların başarısının temel unsuru olacaktır.

Bugün, acil sorunlarının birçoğunun küresel özellik taşıdığı bir çağda, gücün insan ailesinin çeşitli kesimleri için bir avantaj olduğu düşüncesinde ısrar etmek, teorik olarak son derece yanlıştır ve dünyanın sosyal ve ekonomik kalkınmasına herhangi bir pratik yararı da yoktur.

İnsanlığın birleşmesi hız kazandıkça, bu şekilde seçilen kişilerin de tüm

abalarına küresel bir açıdan bakmaları gerekecektir. Hz. Bahauallah'in görüsüne göre, sadece ulusal düzeyde değil, yerel düzeyde de, insanlının islerinin seçilmiş yöneticilerinin kendilerini tüm insanlının refahından sorumlu görmeleri gerekmektedir.

İnsanlının resit olusunu hızlandırarak küresel bir kalkınma stratejisinin yaratılması işi, insanlının birliğinin kayıtsız şartsız kabulüne, adaletin, toplumu düzenleyen bir ilke olarak tesis edilmesine olan bağlılığa ve insan irkinin bilimsel ve dini dehasi arasındaki düzenli bir diyalogun insan kapasitesinin olusturulmasına getirebileceği olasılıkların sonuna kadar kullanılması konusundaki kararlılığa dayanmalıdır.

Bir dünya göçüp gitmekte ve bir yenisi dogmaya alısmaktadır. Yüzyıllar boyunca biriken alışkanlıklar, tutumlar ve kurumlar, insan gelişimi için gerekli olduğu kadar kaçınılmaz da olan sınavlardan geçirilmektedir.

"Fikirde birlesin, dstncede bir olun."

- Hz. Bahauallah

Yüzyıllık bir rüya olan evrensel barışın gerçekleşmesinin önünü tikayan diğer engellerin üstesinden gelinmesi için gerekli olan irade gücü kelimenin tam anlamıyla insanın refahi görüsüyle, yani, şimdi erisilebilecek olan ruhani ve maddi mutluluk olasılıklarının bilinciyle canlandırılması gerekmektedir. Uygarlığın gelişimindeki ikinci aşama, kalkınma sürecinin dogası ve amacı ve onun esitli protagonistlerinin rolleri konusundaki yaygın inançların araştırıcı bir yaklaşımla yeniden incelenmesini gerektirecektir. İnsanlının resit olusunu hızlandırarak küresel bir kalkınma stratejisi yaratma görevi, toplumun tüm kurumlarının temelden yeniden şekillendirilmesi zorlugunu tasımaktadır. Bunun için gereken karşılık, insanlının birliğinin kayıtsız şartsız kabulüne, adaletin, toplumu düzenleyen bir ilke olarak tesis edilmesine olan bağlılığa ve insan irkinin bilimsel ve dini dehasi arasındaki düzenli bir diyalogun insan kapasitesinin olusturulmasına getirebileceği olasılıkların sonuna kadar kullanılması konusundaki kararlılığa dayanmalıdır.